

Rozdiely medzi slovenským a angloamerickým odborným štýlom na príklade jazykovedných textov

Milada Walková, Katedra jazykov, Technická univerzita v Košiciach,
milada.walkova@tuke.sk

Kľúčové slová: odborný štýl, odborný text, vedecké písanie, medzikultúrna komunikácia

Key words: academic writing, research article, research writing, intercultural communication

Úvod

Na to, aby bol vedecký výskum úspešný, musí byť jednak správne realizovaný a jednak efektívne prezentovaný. Nevhodná prezentácia výsledkov výskumu, napr. nejasná formulácia cieľov a hypotézy, gramatické a stylistické chyby, a podobne, môžu byť príčinou zamietnutia vedeckej štúdie na publikovanie (Meško et al., 2004, 75). Domáci aj zahraničný trh preto ponúka množstvo príručiek odborného štýlu, napr. Rejtharová, Skálová, 1981, Katuščák, 1998, Čmejrková et al., 1999, Meško et al., 2004, Staroňová, 2011, Swales, Feak, 2000, Kirsznér, Mandell, 2005, a tiež učebníc stylistiky, napr. Slančová, 1996, Mistrík, 1997, Findra, 2004, Findra, 2013. Odborný (alebo vedecký či náučný) štýl Slančová definuje ako „štýl komunikácie vedeckých, odborných a pracovných poznatkov. Vyznačuje sa prítomnosťou vlastností ikonickosti a pojmovosti; ide tu o jasnú, presnú a aj rýchlu komunikáciu spomínaných poznatkov. Je to štýl verejnej komunikácie“ (Slančová, 1996, 47). Podľa Kaplana (1966, 12) však neexistuje odborný štýl, ktorý by bol univerzálny – výber stylistických prostriedkov je podmienený kultúrou, v ktorej text vzniká: rôzne kultúry vyberajú rôzne jazykové prostriedky na efektívne podanie informácií a vytvorenie hierarchie medzi jednotlivými myšlienkami (Kaplan, 1966, 12). To potenciálne prináša problémy v medzikultúrnej komunikácii, konkrétne keď autor píše pre čitateľov z inej kultúry. Napríklad pre angloamerického čitateľa sa slovanský písomný prejav môže zdať nejasný, nejednoznačný, až zmätočný (Kaplan, 1966, Stroehlein, 1998). Práve angloamerický odborný štýl má však spolu s angličtinou v súčasnosti vo svete vedy dominantné postavenie.

Cieľom tejto štúdie je preto na základe analýzy súboru jazykovedných článkov a štúdií poukázať na rozdiely medzi angloamerickým a slovenským odborným štýlom, a to bez hodnotenia, ktorý štýl je správny či lepší. Poukážeme na to, že v slovenskom odbornom štýle sú cenené autorská skromnosť a klasická problematika so zameraním na vymedzenie termínov či klasifikáciu množstva dát. Autori sa vyjadrujú v dlhých súvetiach, text tvoria kratšie odseky. Hodnoty angloamerického štýlu sú zase explicitnosť, jednoznačnosť, prehľadnosť a vzbudenie záujmu čitateľa. Autori sa orientujú na zodpovedanie výskumnej otázky. Každá jednotlivá myšlienka je rozvitá v jednom dlhšom odseku. Keďže naša štúdia sa obmedzuje na odborné texty len z jednej vednej oblasti, dúfame, že otvorí diskusiu o textoch z ďalších, nepríbuzných odborov. Výsledky takéhoto bádania a porovnávania sú totiž cenné pre slovenských autorov píšucich pre angloamerickú odbornú verejnosť.

Teoretické a metodologické východiská výskumu

Naša štúdia si kladie za cieľ porovnať angloamerický a slovenský odborný štýl. Vychádzame preto z publikovanej literatúry, ktorá uvádza opis amerického odborného štýlu a jeho porovnanie s českým štýlom, ktorý na základe kultúrnej blízkosti považujeme za veľmi podobný slovenskému.

Americký odborný štýl opisujú Swales a Feaková (2000, 16) takto: Texty obsahujú krátke vety s pomerne jednoduchou gramatikou. Vety sú previazané vysokým počtom

konektorov, pričom odseky sú relatívne dlhé. Jednotlivé podkapitoly sú striktne vymedzené, štruktúra textu a ciele práce sú explicitne formulované. Texty sú charakteristické vysokým počtom odkazov na (predovšetkým nedávnu) literatúru, pričom poukazujú na medzery v publikovanom výskume. Text musí byť jasný a zrozumiteľný a obsahovať len minimum odbočení od témy.

Český, resp. stredoeurópsky písomný prejav vo všeobecnosti, sa podľa Stroehleina (1998) líši od angloamerického štruktúrou textu, prechodmi medzi jednotlivými odsekmi a prepracovanosťou argumentácie. Stroehlein napríklad upozorňuje, že kým v angloamerických textoch sa hlavná myšlienka opakuje v úvode, jadre a závere, českým textom chýba jasné indikovanie zámeru práce v úvode, obsahové odlíšenie jadra od úvodu a syntéza argumentov v závere. Samotný zámer v českých textoch niekedy dokonca absentuje, alebo je zahmlený početnými odbočeniami v texte. Úvod, jadro a záver sa v českých textoch často prelínajú, kým v angloamerických textoch sú tieto časti jasne vymedzené a obsahovo definované. České texty často prezentujú v záverečnej časti nové myšlienky, dokonca protichodné s hlavným tvrdením autora. Stroehlein si ďalej všíma, že odsek českých textov zvyčajne obsahuje viac než jednu myšlienku, a že jednotlivé odseky nie sú dostatočne previazané vhodnými konektormi.

K rovnakým záverom prichádza Chamonikolasová (2005) pri empirickom porovnaní angloamerického a českého odborného štýlu v jazykovede. Podľa nej je český odborný text delený na jednotlivé časti neprehľadne, odseky sú krátke a nelogicky vystavané, autorov zámer nie je z úvodu jasný a často chýba explicitne formulovaná téza. Chamonikolasová si však všíma aj ďalšie aspekty. Po prvé, českí autori sa vyjadrujú v zložitých lexikálnych a syntaktických štruktúrach, pričom v jednej vete sa snažia obsiahnuť maximum informácií. Po druhé, popri neosobnom vyjadrovaní v oboch jazykoch (*The experiment indicates that...* Experiment ukazuje, že..., *Experiment probíhal v podmínkách...*) využívajú českí lingvisti autorský plurál (*V této kapitole se pokusíme nastítnit...*) tam, kde angloamerický autor svoj hlas prejavuje v singulári (*I would like to illustrate that...* Chcel by som uviesť príklad...). Po tretie, českí autori na znak autorskej skromnosti zmierňujú silu svojej výpovede troma spôsobmi. Prvým je už spomínaný autorský plurál, druhým je vysoká miera modality (*Tento jev by snad bylo možno interpretovat jako..., Zdá se, že...*) a tretím je výber názvu, ktorý naznačuje, že autorov text je len skromným príspevkom k širšej diskusii (*Několik poznámek o..., K otázce ...*).

Náš príspevok sa podobne venuje porovnaniu angloamerického odborného štýlu so slovenským. Na základe Chamonikolasovej (2005) štúdie skúmame tieto oblasti: výber názvu textu, charakter úvodu a záveru, hlas autora a spôsob výstavby odseku. Na rozdiel od Chamonikolasovej však naša štúdia nie je založená len na osobných skúsenostiach, ale analyzuje konkrétny súbor textov. Zvoleným odborom je jazykoveda. Náš súbor obsahuje päť textov písaných v slovenčine (odkazujeme na ne ako S1 – S5) a päť anglických textov, pričom aspoň jeden z autorov je rodený hovoriaci anglického jazyka (A1 – A5). Malý počet analyzovaných textov bol nevyhnutný z dôvodu detailnej úrovne ich analýzy. Texty boli vybrané náhodne, no zároveň tak, aby zámerne odrážali rozmanitosť. Pre širší záber sme sa rozhodli preto, že svoj príspevok pokladáme za pilotnú štúdiu. Súbor preto obsahuje články a štúdie z rôznych oblastí jazykovedy, publikované v zborníkoch a časopisoch (p. zoznam primárnych zdrojov). Vzhľadom na rôznorodosť a obmedzenú veľkosť nášho súboru výsledky len naznačujú tendencie v slovenskom a angloamerickom odbornom štýle. Až ďalší výskum ukáže, do akej miery sa tieto tendencie uplatňujú v homogénnejších vzorkách (obsahujúcich napríklad len časopisecké štúdie alebo len zborníkové príspevky).

Názov článku/štúdie

Názov odborného textu musí byť starostlivo zvolený, aby bol jedinečný, výstižný a zaujímavý. Prioritami domáceho štýlu sú výstižnosť a stručnosť (Meško et al., 2004, 67), ako aj autorská skromnosť (Chamonikolasová, 2005), ktorú odzrkadľuje názov jedného zo skúmaných slovenských textov:

- (1) *K problematike interakcie času a vidu...* (S1)

Podobnú štruktúru názvu (*On the problem of...*) v anglickom súbore nenachádzame.

Anglické názvy sa však od slovenských líšia aj v ďalších dvoch aspektoch. Po prvé, angloamerickí autori niekedy do názvu vkladajú aj tvorivý pútač, zväčša založený na jazykovom zvrate (príklady č. 2 a 3). Po druhé, anglické názvy majú podtitul (až u štyroch z piatich sledovaných textov v anglickom súbore). Podtitul pritom bližšie špecifikuje zameranie štúdie a u názvov s pútačom navyše vyvažuje serióznosť názvu. Príklad č. 2 je názvom štúdie zaoberajúcej sa tzv. frázovými slovesami. Samotný názov obsahuje jedno frázové sloveso a navyše aliteráciu. Podtitul názvu špecifikuje, že ide o korpusovú štúdiu.

- (2) *Pointing out frequent phrasal verbs: A corpus-based analysis.* (A2)

Poukázanie na časté frázové slovesá. Korpusová analýza.

Príklad č. 3 je názvom štúdie, ktorá sa zaoberá sémantikou častíc *down* a *out*. Jej názov jednak obsahuje idióm s týmito časticami a jednak odkaz na sémantiku v slove *znamenat'*. Podtitul názvu už vyjadruje zameranie štúdie explicitne.

- (3) *What it means to be down and out: the semantics of particles in English.* (A3)

Čo znamená byť zúbožený. Sémantika častíc v angličtine.

Slovenský súbor takýto druh názvu neobsahuje.

Naším prvým čiastkovým záverom je, že sledované odborné štýly sa líšia stratégiou pomenovania textu – kým slovenský štýl má tendenciu k autorskej skromnosti, prioritou angloamerického štýlu je čitateľa zaujať a doplnením podtitulu zabrániť nejednoznačnosti. Zodpovedanie otázky, do akej miery tieto tendencie platia aj v iných disciplínach, ponechávame na ďalší výskum.

Úvod textu

V teoretickej časti sme uviedli, že oproti anglickým textom české texty menej zreteľne vymedzujú úvodnú časť (Stroehlein, 1998, Chamonikolasová, 2005). Toto zistenie platí aj pre slovenské odborné texty: Kým v anglickom súbore je pravidlom, že článok obsahuje úvod ako osobitnú časť, v slovenskom súbore úvod ojedinele ostáva od ostatného textu nevyčlenený (S4) alebo dokonca úplne chýba (S2, ktorý tvoria štyri časti a ktorým chýba spoločný úvod i spoločný záver). Dĺžka a rozsah úvodu sa pritom v oboch súboroch rôzni, od jedného odseku až po niekoľko strán.

Sledované odborné štýly sa však líšia nielen spôsobom formálneho vydelenia úvodu od ostatného textu, ale aj z hľadiska jeho obsahu. Úvod vedeckej štúdie podľa Swalesa (1990) typicky obsahuje tri základné kroky (orig. *moves*). Prvý krok (orig. *establishing a territory*) vymedzuje dôležitosť skúmanej problematiky, opisuje súčasný stav jej skúmania a odkazuje na konkrétnu literatúru. Druhý krok (orig. *establishing a niche*) poukazuje na medzeru vo výskume, teda na otázku, ktoré neboli adekvátne alebo vôbec zodpovedané v predchádzajúcom publikovanom výskume. V treťom kroku (orig. *occupying the niche*) autor danú medzeru vyplňa tým, že predstaví svoju štúdiu a jej ciele, uvedie hlavné zistenia

a načrtne štruktúru textu. Jednotlivé kroky sú tvorené viacerými prvkami. V úvode sledovaných anglických textov sme identifikovali tieto prvky:

1. dôležitosť skúmanej problematiky, resp. motivácia pre výskum (príklad č. 4).

- (4) (a) *Many English language teachers have noted the importance of... phrasal verbs are notoriously difficult for ... learners to acquire* (A2)
Mnoho učiteľov anglického jazyka si všimlo dôležitosť [čoho]... frázové slovesá sa ... študentom notoricky ťažko učia
(b) *the motivation for this research is ... a better understanding* (A3)
motiváciou pre tento výskum je ... lepšie porozumenie

Poukazuje sa pritom na aktuálnosť témy:

- (5) (a) *recent work in this area has shown* (A3)
aktuálny výskum v tejto oblasti ukázal
(b) *is receiving increasing attention* (A5)
[čomu] sa v súčasnosti venuje stále väčšia pozornosť

To ostro kontrastuje so stratégiami v slovenských textoch, kde sa cení naopak problematika, ktorá sa stala už klasickou:

- (6) (a) *patrí už od konca 19. storočia k základným poznatkom o jazyku* (S4)
(b) *Pracuje s nimi už B. Letz (1934/1935), neskôr J. Ružička (1956), J. Oravec (1971), M. Sokolová (1995) alebo J. Horecký (1997).* (S1)

2. výskumná otázka, hypotéza, ciele práce a/alebo základné tézy. Tie sú v anglických textoch vždy formulované explicitne:

- (7) (a) *I make the following three claims* (A1)
Predkladám tieto tri tvrdenia
(b) *the purpose of the current study is to establish* (A2)
(naším) zámerom v predkladanej štúdii je ustanoviť
(c) *we aim to explore... we ... put forward the following two hypotheses* (A3)
naším cieľom je preskúmať... predkladáme tieto dve hypotézy
(d) *This paper examines ... from the perspective of the following question... We will conclude that...* (A4)
Tento článok skúma ... z perspektívy tejto otázky... Dospejeme k záveru, že...
(e) *In this paper we propose a different view... We argue that* (A5)
V tomto článku navrhujeme iný pohľad... Tvrdíme, že...

Po prečítaní anglického úvodu teda čitateľ presne vie, ktorým aspektom skúmanej oblasti sa štúdia zaoberá. Slovenské články sú v tomto ohľade vágnejšie: v úvode približujú skúmanú problematiku (prvý krok v Swales, 1990), no nepoukazujú na medzeru vo výskume, ktorú sa snažia zaplniť, nekladú výskumné otázky (druhý Swalesov krok), ani neuvádzajú hlavné zistenia (tretí Swalesov krok):

- (8) (a) *V našom príspevku sa sústredíme na interakciu* (S1)
(b) *V tomto príspevku nás bude zaujímať vzťah... Všimneme si pritom aj to, čo jedinečné a nenahraditeľné* (S3)

(c) v tomto texte nám **pôjde** o metódy (S5)

Konštatujeme, že na úrovni formy v slovenskom súbore chýba explicitná prezentácia záverov v úvodnej časti pomocou štruktúr *naším cieľom je, štúdia má za cieľ, predkladáme tieto tvrdenia, tvrdíme*, apod. Zároveň z obsahového hľadiska konštatujeme, že kým cieľom anglických štúdií je zväčša zodpovedať konkrétnu výskumnú otázku a/alebo priniesť nové tvrdenia, v slovenských príspevkoch nachádzame skôr snahu o definíciu či vymedzenie obsahu pojmu a/alebo klasifikáciu dát.

3. hranice výskumu (9). Autor hneď v úvode vymedzí rozsah svojej štúdie, pričom aj udáva dôvody pre svoju voľbu.

- (9) (a) *...is a task beyond the scope of a single paper. Therefore, I instead take on two more modest goals.* (A1)
...je úlohou, ktorá presahuje rozsah jedného článku. Preto sa podujímam len na dva skromnejšie ciele.
- (b) *Because our study is intended to be purely exploratory and informative in nature, no issues of causality will be tested or implied.* (A2)
Keďže zamýšľaný charakter našej štúdie je čisto exploratívny a informatívny, nebudeme overovať ani naznačovať žiadne vzťahy kauzality.
- (c) *The scope of this research has therefore been limited in two ways.* (A3)
Rozsah tohto výskumu je preto obmedzený v dvoch smeroch.

4. implikácie výskumu, kde autor naznačuje, aké využitie má jeho výskum (10). Tento prvok sa však v úvode vyskytuje menej často.

- (10) *it is our hope that the rich data resulting from the study can be used in ... English language teaching* (A2)
dúfame, že bohaté dáta z našej štúdie sa dajú využiť vo ... výučbe anglického jazyka

5. štruktúra článku (11). Výhodou tohto prvku je, že autor poskytuje čitateľovi akúsi mapu k zvyšku textu. V anglickom súbore sa však nachádza len raz.

- (11) *I first examine... I then propose... I analyze... I then compare... I also argue...* (A1)
Najprv skúmam... Potom navrhujem... Analyzujem... Ďalej porovnávam... Tiež tvrdím

Posledné tri prvky v slovenskom súbore nenachádzame vôbec.

Záverom, úvod slovenského odborného textu sa obsahovo aj formálne značne líši od angloamerického, ktorý má rigidnejšiu štruktúru, vyššiu explicitnosť a orientáciu na aktuálne témy. Slovenský odborný text sa zameriava skôr na klasické témy, definovanie pojmov a triedenie dát. V úvode je vágnejší ohľadne cieľov, rozsahu a implikácií prezentovaného výskumu.

Záver textu

Pri analýze úvodnej časti textov sme si všimli, že v slovenských textoch sa úvod od jadra textu formálne vydeľuje menej striktné. To isté platí aj o závere. V slovenskom súbore v dvoch prípadoch úplne absentuje záver pre celý text (S2, S5), v jednom prípade nie je oddelený ako samostatná časť (S4). V anglickom súbore je záver prítomný vždy, typicky samostatne oddelený (okrem A4). Sledované odborné štýly sa líšia aj dĺžkou záveru. Záver v slovenských textoch je krátky, tvoria ho najviac dva odseky. V anglických textoch sa dĺžka

záveru pohybuje od jedného odseku (A4, A5) až po niekoľko strán (A1, A2, A3) – vtedy môže byť formálne rozdelený na niekoľko častí.

Z obsahového hľadiska sme v záverečnej časti anglických textov identifikovali tieto prvky:

1. cieľ práce a/alebo hlavná téza (12). Tým, že sa v závere opakuje, čitateľovi je efektívne v jednej vete zdôraznené, o čom štúdia je.

- (12) (a) *My goal here has been primarily to pose a challenge...* (A4)
Mojím **cieľom** tu bolo predovšetkým spochybniť...
(b) *I have shown that...* (A1)
Ukázal som, že...
(c) *The results documented in the paper show...* (A5)
Výsledky dokumentované v článku **dokazujú**, že...
(d) *The hypotheses which best account for my data are as follows...* (A3)
Hypotézy, ktoré najlepšie zodpovedajú mojim dátam, sú tieto...

V slovenskom súbore nachádzame takéto zdôraznenie téz či cieľov menej často (13), skôr je zhrnutá len samotná problematika (14):

- (13) *Náš korpusový výskum ... ukázal, že...* (S1)
(14) (a) *V príspevku sa zaoberáme vzťahom ... a poukazujeme na možnosti nadväzovania a vzájomného obohacovania oboch disciplín.* (S3)
(b) *Porovnaním údajov ... a na základe analýz ... dostávame obraz o...* (S4)

Podobne ako pri analýze úvodu pozorujeme, že väčšine slovenských článkov chýba aj v závere explicitná formulácia téz spôsobom *zistili sme, že..., výsledky ukazujú, že..., apod.*

2. spojenie prezentovanej práce so širším teoretickým rámcom, ktorý bol predstavený v teoretickej časti štúdie, a vyvodenie implikácií, či už pre teoretický výskum alebo praktickú aplikáciu:

- (15) (a) *we offer the following suggestions regarding how the data of our study might best be used for pedagogical purposes. ... We also offer the following suggestions for future research...* (A2)
ponúkame tieto návrhy, ako možno dáta z našej štúdie najlepšie využiť pre pedagogické účely. ... Ponúkame tiež tieto návrhy pre ďalší výskum...
(b) *This gives important evidence in support of a monotonic and compositional theory of verbal aspect...* (A3)
To poskytuje dôležitý dôkaz v prospech monotonickej a kompozičnej teórie slovesného vidu...
(c) *the findings suggest that it is desirable – and indeed possible – to provide a common explanation to the behavior for Dutch- and English-speaking children* (A5)
zistenia naznačujú, že je potrebné, ba možné, podať spoločné vysvetlenie správania holandsky a anglicky hovoriacich detí

Kým tento prvok nachádzame v závere každého sledovaného anglického textu, v slovenskom súbore je ojedinelý:

- (16) *Príspevok je malou ukážkou možností štatistickej analýzy a prípravou na vydanie nového frekvenčného slovníka...* (S4)

3. obmedzenia výskumu. Týmto prvkom autor deklaruje, že si je vedomý prípadných nedostatkov svojho príspevku a že tematika si žiada ďalšie bádanie. V anglickom súbore (17) sa tento prvok objavuje častejšie než v slovenskom (18).

- (17) (a) *The arguments ... have been exceedingly brief, and I have certainly not exhausted all the evidence...* (A4)
Argumenty ... boli značne stručné a rozhodne som nevyčerpal všetky dôkazy...
(b) *we recognize that he narrow scope of this study leaves many questions unanswered* (A2)
uvedomujeme si, že úzky záber tejto štúdie ponecháva mnohé otázky nezodpovedané
(c) *This is an area which requires further thought and development* (A3)
Táto oblasť si vyžaduje ďalšie úvahy a rozvíjanie
- (18) *...si uvedomujeme značnú kvantitatívnu obmedzenosť a limitáciu materiálových dokladov... z tohto dôvodu nepovažujeme závery, ku ktorým sme dospeli, za nejaké záväzné pravidlá; skôr ich vnímame iba ako tendencie* (S1)

Keď zhrnieme naše zistenia o záverečnej časti odborných textov, vidíme, že v angloamerickom štýle sa vyskytujú prvky, ktoré nadväzujú na úvodnú časť – opakuje sa cieľ práce či hlavná téza, poukazuje sa na význam práce pre ďalší výskum či prax a upozorňuje sa na obmedzený rozsah štúdie. Slovenské texty sú ohľadne týchto prvkov v závere vágnejšie, záver býva kratší alebo dokonca úplne chýba.

Hlas autora

Autor v odbornom texte uvádza nielen publikované názory iných bádateľov, ale prezentuje aj vlastné názory a postoje k skúmanej problematike. Vynára sa pritom otázka, v akej osobe svoju identitu čitateľovi priblíži, keďže v odbornom štýle sa explicitná prítomnosť autora v texte zámerne potláča (napr. Slančová, 1996, 47). Podľa Staroňovej sa popri neosobnom vyjadrovaní „tak v anglických, ako i slovenských vedeckých textoch autor vyjadruje v prvej osobe množného čísla, v tzv. autorskom pluráli. Pisateľ tak označuje sám seba i v prípadoch, že ide o jedného autora“ (Staroňová, 2011, 140). Výskum však ukazuje, že v angloamerických textoch sa používa aj prvá osoba singuláru, pričom možno badať aj rozdiely medzi vednými odbormi (Hyland, 2001, Chamonikolasová, 2005, Walková, 2008, Zapletalová, 2009, 171). Táto štúdia nesleduje medziodborové odlišnosti, keďže je limitovaná len na texty z jedného odboru. Nesnažíme sa ani zachytiť všetky prostriedky, ktorými autor prezentuje svoju identitu (ale p. Walková, 2008). Sledujeme, či autor – pokiaľ má článok len jedného autora – využíva autorský plurál alebo prvú osobu singuláru, a či sa v tomto ohľade slovenský odborný štýl líši od angloamerického.

V slovenskom súbore autori na seba odkazujú bez výnimky v prvej osobe plurálu, teda v prípade, keď má štúdia viac autorov, napr. *naše úvahy* (S3), aj keď má len jedného autora, napr. *v našom príspevku sa sústreďujeme* (S1), *problematike ... sme sa začali venovať v rigoróznej práci* (S2), *uvádzame na porovnanie* (S4), *sa budeme venovať* (S5). V anglických textoch je plurál výhradnou osobou pre vyjadrenie autorskej prítomnosti len v prípade viacerých autorov, napr. *we propose a different view* navrhujeme iný pohľad (A5), *our study* naša štúdia (A2).

V anglických textoch, ktoré majú len jedného autora, pozorujeme striedavé používanie prvej osoby singuláru a plurálu. Použitie plurálu možno interpretovať ako inkluzívne, teda zahŕňajúce aj čitateľa, resp. vedeckú obec (Vladimírou, 2007), napr. (7c, d) a (19):

- (19) *I argue that when **we** ask this question **we** quickly **find** that...* (A1)

Tvrdím, že keď si **položíme** túto otázku, rýchlo **zistíme**, že...

Singulár je použitý tam, kde autor preberá plnú zodpovednosť za svoje tvrdenia, napr. (7a), (11), (12b, d) a (19), ale aj za nedostatky svojej práce či prípadné omyly, napr. (17a) a (20):

- (20) (a) *I have no explanation for this, save that... I do not propose a definitive answer... I am not sure what is intended here... I am not aware of any such predicate...* (A1)

Nemám pre to vysvetlenie okrem... Nepredkladám definitívnu odpoveď... Nie som si istý, čo sa tu mieni... Nie som si vedomý žiadneho takéto predikátu...

- (b) *The judgments of relative recency are only my best guesses... I can find no evidence that... I have no account of why such contextualization is necessary... I leave the resolution for future research...* (A4)

Odhad o relatívnej nedávnosti je len mojím najlepším úsudkom... Nenachádzam žiadne dôkazy, že... Nemám objasnenie, prečo je taká kontextualizácia nevyhnutná... Vyriešenie nechávam na ďalší výskum...

Podľa Vladimírouvej (2007) je toto striedanie osôb zámerné, aby autor dosiahol želaný efekt. V našom anglickom súbore však nachádzame aj také používanie autorovho hlasu, ktoré sa javí nevedome nekonzistentné. Patrí sem napríklad používanie prvej osoby singuláru a zároveň plurálu na vyjadrenie tej istej pragmatickej funkcie, porov.:

- (21) (a) ***We** discuss this problem in note 4. ... **I** address the lexical insertion of discontinuous idioms in Jackendoff 1997b: Chapter 7.* (A4)

Tento problém **rozoberáme** v poznámke č. 4. ... Lexikálnym vkladáním nespojitých idiémov **sa zaoberám** v siedmej kapitole v Jackendoff 1997b.

- (b) ***We** suggest two possible explanations... **I** reformulated the hypothesis in the light of **my** findings...* (A3)

Navrhujeme dve možné vysvetlenia... Vo svetle **mojich** zistení **som** hypotézu **preformulovala**...

Sledované odborné štýly sa teda líšia aj v tom, akú osobu autori používajú na vyjadrenie svojej prítomnosti. V slovenskom odbornom štýle je to vždy autorský plurál, čo možno chápať ako vyjadrenie autorskej skromnosti. V angloamerickom štýle sa využíva plurál na vyjadrenie prítomnosti viacerých autorov alebo na zahrnutie čitateľa či odbornej obce. Singulár je použitý v prípade jedného autora na prevzatie zodpovednosti za jedinečné i negatívne aspekty práce. V niektorých prípadoch je však toto striedanie osôb nekonzistentné.

Výstavba odsekov

Ako sme už uviedli, podľa Swalesa a Feakovej (2000) sú v angloamerickom odbornom štýle odseky relatívne dlhé a vety krátke. Kirsznér a Mandell (2005, 107–123) v príručke amerického odborného štýlu uvádzajú, že odsek má byť jednotný, koherentný a dobre rozvitý – čiže obsahovať jednu myšlienku, ktorá je vyjadrená v jednej vete a rozvitá

v ďalších vetách, pričom všetky vety v odseku na seba logicky nadväzujú. Podobne Harrisonová (2011) odporúča, aby každý odsek obsahoval jedno tvrdenie, ktoré je podporené vysvetlením, príkladmi, definíciami, citáciami, atď. a ktoré rozvíja argumentáciu celého textu. Môžeme teda povedať, že v angloamerickom štýle sa každej novej myšlienke venuje samostatný odsek. V slovenských textoch sa však častejšie vyskytujú dva samostatné, po sebe nasledujúce odseky rozvíjajúce tú istú myšlienku. Príklad č. 22 prezentuje dva odseky vyjadrujúce jednu myšlienku – stotožnenie sa autoriek s Čokyňovou „konštrukciou akceptabilnej budúcnosti“:

- (22) (a) *V duchu poznatkovej bázy v prepojení s načrtnutým skúsenostným rámcom Európana a tiež v súvisi s osobnými preferenciami potom môžeme nielen prejavíť osobnú inklináciu k vybraným argumentom za alebo proti udalosti a jej kolektívnemu aktérovi (EÚ), ale navyše následne ponúknuť aj konštrukciu akceptabilnej budúcnosti.*
- (b) *Výsledkom môže byť referencia, ktorú sme nevytvorili sami, ale plne sa stotožňujeme s jej autorom J. Čokyňom z mienkotvorného slovenského denníka Sme a prijímame jeho text ako výstižné stelesnenie vyústenia našej vlastnej praktickej analytickej práce:*
- [nasleduje Čokyňov citát v ďalšom odseku] (S3)

Stroehleinovo (1998) pozorovanie, že české odseky obsahujú viac než jednu myšlienku, teda nemôžeme uplatniť na náš súbor slovenských textov. Práve naopak: jedna myšlienka je niekedy rozvitá vo viac ako jednom odseku.

Aký princíp teda pri výstavbe odseku uplatňujú slovenskí autori? Zdá sa, že je to snaha o kratšie odseky, čo kontrastuje s angloamerickým odborným štýlom. Z odporúčaní pre výstavbu odseku v angloamerickom odbornom štýle vyplýva, že nie je postačujúce, aby odsek obsahoval jedinú vetu. Harrisonová pred jednovetnými odsekmi explicitne varuje: „Jedna veta nie je v akademickom písaní odsekom. Jednovetné odseky možno nájsť v magazínových článkoch a v románoch, ale dobrý akademický štýl jednovetné odseky neobsahuje“ (Harrison, 2011, s. p., preklad). Zdá sa, že angloamerickí autori sa týmito odporúčaniami o výstavbe odseku riadia: v anglickom súbore je len jeden prípad jednovetného odseku. Nachádza sa v závere štúdie A2 a uvádza publikovaný citát, ktorý výstižne zhŕňa zámer autorov. V slovenskom súbore sa jednovetné odseky objavujú omnoho častejšie, a to opakovane až v štyroch z piatich sledovaných textov. Všimnime si, že aj oba odseky v príklade č. 22 sú tvorené jedným dlhým súvetím. V slovenskom súbore nachádzame mnoho príkladov informačne bohatých odsekov tvorených jedným súvetím:

- (23) *Z hľadiska slovných druhov nás preto v rámci detskej lexiky zaujímalo, či všetky pomenovania konkrétneho denotátu jednoznačne patria do toho istého slovného druhu, teda či je kategoriálny význam slovného druhu v súlade s formou, ktorou sa tento význam vyjadruje, alebo či a v akej miere formálna stránka lexém nie je v súlade s ich významom, pretože detská lexika sa ukazuje v tomto smere ako veľmi špecifická (máme na mysli previazanie substantív, verb a adjektív s už spomínanými interjekciami a onomatopojami).* (S2)

Takúto snahu o vyjadrenie maxima informácií v jednej vete pozoruje aj Chamonikolasová (2005) v českých textoch. Kým z obsahového hľadiska môže byť takýto odsek dostatočne rozvitý, z formálneho hľadiska je pre čitateľa kognitívne náročný. Všimnime si príklad (24) z anglického súboru, ktorý tiež vyjadrujú ciele práce, no súvetie rozdeľuje do kratších súvetí.

- (24) *The central focus of the present study is therefore to examine whether the contribution made by the particles DOWN and OUT is affected by the semantic content of the verbs with which they occur. More specifically, we aim to explore whether the semantic information encoded in the verb plays any part in determining whether the particles it combines with express an aspectual or a spatial meaning. We also address the issue of how the aspectual properties of the particle are linked to the event structure of the verb phrase in which they occur. (A3)*

Ústredným záujmom tejto štúdie je preto preskúmať, či význam častíc *down* a *out* ovplyvňuje sémantický obsah slovies, s ktorými sa vyskytujú. Konkrétnejšie, máme za cieľ prebádať, či sémantická informácia obsiahnutá v slovese hrá nejakú úlohu pri určení, či častice, s ktorými sa sloveso spája, majú vidový alebo priestorový význam. Zaoberáme sa aj otázkou, ako sú vidové vlastnosti častice spojené s dejovou štruktúrou prísudku, v ktorom sa objavujú.

Je tiež zaujímavé podotknúť, že (24) nie je samostatným odsekom, ale len súčasťou dlhšieho odseku, čo opäť potvrdzuje rozdiel medzi sledovanými štýlmi v dĺžke odseku.

V slovenskom súbore sa však vyskytujú aj jednovetné odseky, ktoré sú informačne chudobné:

- (25) *Medzi neutrami sa v rámci detských slov vyskytla len jedna slovotvorne nemotivovaná lexéma: bábo. (S2)*

Naopak v anglickom súbore pozorujeme, že ku každému zisteniu, ktorému je venovaný samostatný odsek, je podaný aj komentár vysvetľujúci, čím je toto zistenie pozoruhodné, aké má dôsledky, a podobne:

- (26) *Table 6 also shows that these same 100 PV lemmas account for 2.56% of all lexical verbs in the BNC, or roughly 1 in every 40. In practical terms, this result means that... Put in this light, the effort of teaching these 100 PVs certainly appears to be justified...*

Ako tiež znázorňuje Tabuľka č. 6, týchto 100 lém frázových slovies zároveň tvorí 2,56% (teda zhruba 1 zo 40) všetkých plnovýznamových slovies v Britskom národnom korpuse. V praxi tento výsledok znamená... V tomto svetle sa výučba týchto sto frázových slovies určite javí opodstatnená... (A2)

V angloamerickom odbornom štýle dominujú dlhšie odseky, ktoré rozvíjajú jednu myšlienku vo viacerých relatívne krátkych vetách. V slovenských odborných textoch naopak vidíme tendenciu k jednovetným odsekom, ktoré sú buď málo rozvité alebo tvorené dlhými súvetiami koncentrujúcimi maximum informácií. Jedna myšlienka býva vyjadrená vo viacerých krátkych odsekoch.

Záver

Naša štúdia sa snaží na základe analýzy súboru slovenských a anglických jazykovedných textov poukázať na rozdiely medzi domácim a angloamerickým odborným štýlom. Slovenský autor by sa mal snažiť pridŕžať sa angloamerického štýlu vtedy, keď svoj príspevok adresuje angloamerickému čitateľovi, príp. inému zahraničnému čitateľovi, ktorý v texte očakáva konvencie tohto štýlu, napríklad v prestížnom medzinárodnom periodiku.

Zistili sme, že v slovenskom odbornom štýle úvod a záver – pokiaľ v texte neabsentujú – zriedka vyjadrujú ciele a základnú tézu práce prostredníctvom spojení ako *naším cieľom je*, *štúdia má za cieľ*, *predkladáme tieto tvrdenia*, *tvrdíme*, *že...*, *zistili sme*, *že...*,

výsledky ukazujú, že..., apod. Skôr je priblížená len problematika vo všeobecnosti, ktorou býva definícia pojmu, klasifikácia dát, príp. iná téma, ktorá je záujmom výskumu už dlhší čas. Slovenské odborné texty tvoria kratšie odseky s dlhšími vetami. Autorská skromnosť sa prejavuje jednak striktným používaním autorského plurálu, jednak ojedinele v názvoch textov (*K problematike...*). Naproti tomu je štruktúra anglických textov rigidnejšia. V úvode a závere sa vždy opakujú ciele práce a tézy, spojenie s teoretickým rámcom a implikácie, často aj hranice a obmedzenia výskumu. Odsek je stavaný z väčšieho počtu kratších viet a venovaný vždy novej myšlienke. Čitateľa sa text snaží zaujať aktuálnou problematikou, vyzdvihnúť jej dôležitosť a tvorivým názvom textu. Autor sa čitateľovi prihovára v prvej osobe singuláru, keď preberá plnú zodpovednosť za svoj výskum, a v pluráli, keď do svojho uvažovania zahŕňa aj ďalších odborníkov či samotného čitateľa.

Literatúra

Primárne zdroje

- A1 BEAVERS, J.: The structure of lexical meaning: Why semantics really matters. In: *Language*, 2010, roč. 86, č. 4, s. 821–864.
- A2 GARDNER, D. – DAVIES, M.: Pointing out frequent phrasal verbs: A corpus-based analysis. In: *TESOL Quarterly*, 2007, roč. 41, č. 2, s. 339–359.
- A3 GIDDINGS, C.: What it means to be DOWN and OUT: The semantics of particles in English. In: *Reading Working Papers in Linguistics 5*. Ed. M. Georgiades – P. Kerswill – S. Varlokosta. Reading: University of Reading 2001, s. 155–173.
- A4 JACKENDOFF, R.: English particle constructions, the lexicon, and the autonomy of syntax. In: *Verb-particle explorations*. Ed. N. Dehé – R. Jackendoff – A. McIntyre – S. Urban. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins 2002, s. 67–94.
- A5 UNSWORTH, S. – GUALMINI, A. – HELDER, C.: Children's interpretation of indefinites in sentences containing negation: A re-assessment of the cross-linguistic picture. In: *Language Acquisition*, 2008, roč. 15, č. 4, s. 315–328. Dostupné online: www.sharonunsworth.org/Publications_files/Unsworthetal_LA_2008.pdf
- S1 BODNÁROVÁ, M.: K problematike interakcie času a vidu v hypotaktických súvetiach s časovou príslovkovou vedľajšou vetou. In: *Jazyk a kultúra*, 2010, roč. 1, č. 1, 8 s.
- S2 ONDRÁČKOVÁ, Z.: Detské slová v slovenčine a ich charakteristika. In: *Štúdie o detskej reči*. Ed. D. Slančová. Prešov: Prešovská univerzita 2008, s. 251–305.
- S3 ORGOŇOVÁ, O. – BOHUNICKÁ, A.: Medzi štylistikou a diskurznom analýzou. In: *Jazykovedný časopis*, 2013, roč. 64, č. 1, s. 49–65.
- S4 ŠIMKOVÁ, M.: Frekvencia slov a tvarov v súčasnej slovenčine. In: *Slovenská reč*, 2011, roč. 76, č. 5–6, s. 322–333.
- S5 ZIMMERMANN, J.: Meranie časovej modulácie rečového signálu. In: *Jazyk a kultúra*, 2010, roč. 1, č. 4, 11 s.

Sekundárne zdroje

- ČMEJRKOVÁ, S. – DANEŠ, F. – SVĚTLÁ, J.: *Jak napsat odborný text*. Praha: Leda 1999. 255 s.
- FINDRA, J.: *Štylistika slovenčiny*. Martin: Osveta 2004. 232 s.
- FINDRA, J.: *Štylistika súčasnej slovenčiny*. Martin: Osveta 2013. 319 s.
- HARRISON, T.: *Paragraphing*. In: *Learning English Online at Warwick*. Warwick: University of Warwick 2011. Online: http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/al/learning_english/leap/writing/paragraphing/, cit. 2. 9. 2014.
- HYLAND, K.: Humble servants of the discipline? Self-mention in research articles. In: *English for Specific Purposes*, 2001, roč. 20, č. 3, s. 207–226.

- CHAMONIKOLASOVÁ, J.: Comparing the structures of academic texts written in English and Czech. In: Slovak Studies in English I, Bratislava: Comenius University 2005, s. 77–84.
- KAPLAN, R. B.: Cultural thought patterns in inter-cultural education. In: Language Learning, 1966, roč. 16, č. 1–2, s. 1–20.
- KATUŠČÁK, D.: Ako písať vysokoškolské a kvalifikačné práce. Bratislava: Stimul 1998. 121 s. 2. doplnené vydanie.
- KIRSZNER, L. G. – MANDELL, S. R.: The Wadsworth handbook. Boston: Thomson Wadsworth, 2005. 1086 s. Siedme vydanie.
- MEŠKO, D. – KATUŠČÁK, D. – BERNADIČ, M. – ŽIAKOVÁ, K. – PULLMANN, R.: Akademická príručka. Martin: Osveta 2004. 317 s.
- MISTRÍK, J.: Štylistika. 3. vyd. Bratislava: SPN 1997. 600 s.
- REJTHAROVÁ, V. – SKÁLOVÁ, E.: Příručka anglického odborného stylu. Praha: Academia 1981. 220 s.
- SLANČOVÁ, D.: Praktická štylistika (Štylistická príručka). Prešov: Slovacontact 1996. 178 s.
- STAROŇOVÁ, K.: Vedecké písanie. Ako písať akademické a vedecké texty. Martin: Osveta 2011. 248 s.
- STROEHLEIN, A.: The way of written argument. In: Central Europe Review, 1998, č. 11. Online: http://www.ce-review.org/authorarchives/stroehlein_archive/stroehlein11old.html, cit. 2. 9. 2014.
- SWALES, J. M.: Genre analysis: English in academic and research settings. New York: Cambridge University Press 1990. 260 s.
- SWALES, J. M. – FEAK, C. B.: English in today's research world. A writing Guide. Ann Arbor: University of Michigan Press 2000. 293 s.
- VLADIMIROU, D.: 'I suggest that we need more research'. Personal reference in linguistics journal articles. In: Papers from the Lancaster University Postgraduate Conference in Linguistics and Language Teaching 1. Ed. C. Gabrielatos – R. Slessor – J. W. Unger. Lancaster: Lancaster University 2007, s. 139–157.
- WALKOVÁ, M.: Author's voice in journal articles. In: Cudzie jazyky – celoživotná výzva: zborník z medzinárodnej konferencie. Košice: Technická univerzita, 2008, s. 166–169.
- ZAPLETALOVÁ, G.: Academic discourse and the genre of research article. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici a Ostravská univerzita v Ostrave 2009. 234 s.

Summary

Academic writing in English and Slovak. A case study of articles in linguistics.

The study compares English and Slovak academic writing on the basis of an analysis of research articles (RAs) in linguistics. The structure of English RAs is rather rigid; the introduction and the conclusion always state a research thesis and objectives, outline theoretical background and implications, and often give limitations and disclaimers. Each paragraph develops a new idea in a number of relatively short sentences. The text tries to attract the reader with a current topic, drawing attention to its importance, and a catchy title. A single author presents him/herself in the first person singular when assuming full responsibility for the research and in plural when involving the reader or academic community as a whole. This switching of persons sometimes appears inconsistent in the sample. In contrast, Slovak RAs usually lack explicit formulation of a thesis and goals. They focus on time-honoured topics, data classification, and definition of terms. Texts may lack an

introduction and conclusion. Paragraphs are rather short, with long sentences. Authorial plural as a manifestation of modesty is used.